

Kutsal Emanetlerin Matbuat Alemindeki Bir Tezahürü: Na'l-i Şerif Levhası¹

Prof. Dr. Filiz Dıġırođlu*

“Kutsal Emanet” denince, Hz. Peygamber’e, ashabına, diğer bazı peygamberlere ve haremeyne ait eşyalar akla gelir. Hz. Peygamber’in örnek bir şahsiyet oluşu, hatırasına duyulan derin saygı ve ona karşı beslenen vefa duygusu ile döneminde sahabiler O’na olan sevgilerini çeşitli şekillerde izhar etmişler, saç, tırnağı gibi ondan en küçük bir hatıraya dahi sahip olmayı arzulamışlar, kullandığı bazı eşyayı kıyafeti, saç, sakal, ayak izi gibi vücudundan bir parçayı da şifa niyetiyle veya teberrük (berekat ummak) için muhafaza etmişlerdir.² Ardından gelen nesiller de Hz. Peygamber’e ait olan bu eşyaları büyük titizlikle korumuşlar, bunlara saygı göstermenin O’nu sevmenin bir işareti olduğuna delalet eden anlayışın oluşmasına öncülük etmişlerdir.

Oldukça geniş bir kapsamı olan kutsal emanetlerin tanımı içerisinde Hz. Muhammed’e

nispet edilen na'l-i şerifler de girmektedir. Türkçeye tekil hali “nal” ve ikili biçimi “nalin” (nalin/naleyn) şeklinde geçen “na'l” ismi Arapçada pabuç (bir tür sandalet) tarzı ayakkabılar için kullanılır ve Hz. Peygamber’in nalinleri da bu isimle zikredilir. Topkapı Sarayı’ndaki Mukaddes Emanetler Dairesi bu nalinlerden üç tanesine ev sahipliği yapmaktadır.³ Hz. Muhammed’in giymiş olduğu sandaletler literatürde *na'l-i pak*, *na'l-i şerif*, *na'l-i mübarek*, *na'l-i saadet*, *na'l-i Resul* diye de anılmıştır. Hadis kaynaklarında ayrıntılı biçimde tarif edilen Resul-i ekreme ait ayakkabılara Osmanlı kültüründe *başmak-ı şerif* de denmiştir.⁴

Safevi Devleti ile Hindu bölgelerinde *na'l-i pak* olarak zikredilen bu sandaletler üzerinden İslam coğrafyasının tamamına yayılan bir na'l-i şerif ikonografyası geliştiği de muhakkaktır. Dini bilginin estetik kaygı ve dini hissiyatla birleştiği bu ikonografya meselesi ve toplumsal etkisi çalışılmayı hak eden hususlardan biri olarak önümüzde duruyor. Nitekim na'l-i şerif ya da na'l-i saadet olarak adlandırılan sandalet türü ayakkabıların, Hazreti Peygamber’le irtibatından ötürü uğur getirdiğine ve bulunduğu yeri her türlü kötülükten koruduğuna inanıldığı için haklarında birçok metin üretilmiş, bu metinler sık sık okunmuş, hatta bu muhabbet ve ilginin doğal tezahürü olarak stilize edilip sembolik bir anlam yüklenmiştir. Na'l-i şerif tabanı şeklinde işleme motifleri çeşitli ürünlere model olmuş, İslam kültüründe birçok yerde kullanılmıştır. Örneğin manevi korumasına inanıldığı için Osmanlı Devleti’nde savaş dönemi tekstil ürünlerinde kullanılmış, Osmanlı sultanlarının savaşa giderken giysilerinin altından giydikleri tılsımlı gömleklere Hz. Muhammed’in kadem-i şerif ve na'l-i şeriflerini temsil eden ayak izi motiflerinin bulunması⁵ bu bakımdan tesadüf değildir. Yalnızca Osmanlı sultanlarında değil, Selçuklu döneminde farklı statüdeki kişiler için hazırlanan tılsımlı gömleklere de na'l-i şerif motifinin resmedildiği bilinmektedir. Bu durum na'l-i şerif motifinin, Anadolu’daki

uygulamalarının çok daha erkene gittiğini gösterir.⁶

Bu motifler tılsımlı gömleklerin yanı sıra sancaklara, kitaplara, levhalara da konu olmuştur. Çünkü na'l-i saadetin bulunduğu evlerin, mekânların hatta bölgelerin yoksulluktan, üzüntüden, sıkıntıdan, hastalıklardan, zorluklardan, hırsızlıktan ve yangından hemen hemen bütün kötülüklerden korunacağına dair inanışlar kuvvetli bir biçimde toplumsal hafızada yerleşmiştir. Bu sebeple olsa gerek na'l-i şerifin de içinde bulunduğu, kutsal emanet ziyaretleri, dinî şahsiyetlerin kabir ziyaretleri ya da mevlid, naat okuma gibi birtakım merasimler halk İslamı'nın en güçlü ritüelleri olarak dinî ve ictimai hayatın içerisinde bugün de iştiyakla sürdürülmektedir. Bu ziyaretlerin sınırlı sürelerde ve mekanlarda icra edilmesi halk nezdinde kutsal emanetler başta olmak üzere, kendisini görmeden iman ettiği ve sevdiği peygamber, evliya ya da dinî şahsiyetleri her daim hatırlatacak, anmaya vesile olacak, bulunduğu yeri bereketlendirecek türlü dinî motif, obje ve görselin ortaya çıkmasına vesile olmuş bu manada yabana atılamayacak bir maddi kültür teşekkül etmiştir.⁷

Halk Müslümanlığının dinî kültürel gücünü arttıran, büyük kalabalıklara nüfuz kapasitesini yükselten unsurlardan biri Müslüman hayatının her alanına, evlere, odalara, camilere, dükkanlara, kahvehanelere, iş yerlerine, arabalara, mezarlıklara, mezar taşlarına, türbelere yayılan, dahası gündelik dile, ifade biçimlerine intikal eden, oradan bir ahlak anlayışının kurucu öğeleri olan levhalar, hatlar, ifadeler, beyitler ve çizimler, istifler, işlemeler, çinilerdir, denilebilir.⁸ Matbaa teknolojisinin gündelik hayata dahil olmasıyla beraber dinî mahiyetli çizim ve resimleri içeren görsellerin, hadis ve ayetlerin yazılı olduğu levhaların matbu formları tedavüle girmiş, halkın alım gücüne hitap eden bu ürünler kitapçı tezgahlarında ve insanların ev/dükkanlarında kendilerine rahatlıkla yer bulmuşlardır. İşte böyle na'l-i şerife mahsus matbu bir levhanın Osmanlı

Devleti makamlarını meşgul ettiği bir vakaya intikal ederek meselenin bazı cephelerinin izini sürmek mümkündür. Ne gibi şeyler diye sorulacak olursa; son dönem Osmanlısında na'l-i şerif üzerinden peygamber muhabbeti ve hürmeti, halife-Sultan II. Abdülhamid, matbuattaki aktörler, matbuat denetimi, matbu dini materyallerin tasarımı ve bunların tedavülü, dinî metin ve objelere karşı hürmet ve hassasiyet dereceleri gibi "halk İslamı"na uzanan bir dolu ayrıntıdan bahsetmek mümkündür.

Bir Matbu Na'l-i Şerif Levhasının Hikayesi

1898 yazında Osmanlı makamlarını meşgul eden matbu bir na'leyn-i şerif levhasını ele alacağımız bu yazıda öncelikle bu levhanın nasıl, kimler tarafından, niçin ve ne şekilde tedavüle sokulduğuna bakacağız. Levhanın ortaya çıktığı II. Abdülhamid döneminde içerisinde dinî unsurlar barındıran her türlü matbu materyal Meşihat makamının onayından geçmek zorundadır. Bu nedenle Meşihat'ta Tetkik-i Müellefat Komisyonu kurulmuş, buradaki görevli ulemadan kitaptan risaleye, levhadan takvime varıncaya kadar her türlü matbu materyali inceleyip dinî açıdan bir sakıncası olup olmadığına karar vermeleri beklenmiştir.⁹ Bu makamlar içerikleri bakımından sıkıntılı eserleri inceledikleri gibi usul hatası nedeniyle ruhsat alınmadan yayınlanan eserleri de incelemektedir. Resul-i Ekrem'in na'l-i şerifinin çizimi ve anlatısını barındıran Beyrut menşeli bu levhanın Meşihat'ın gündemine dahil olma serencamı¹⁰ da takip edilmeye değer bir hikayeye sahiptir.

Beyrut'un meşhur ulemasından Yusuf Nebhani (ö. 1926)'nin tertip ettiği anlaşılan bir na'leyn-i şerif levhası niçin Meşihat'taki dini eserleri inceleyen komisyonun gündemine girmiştir?! Bu levha ortasında na'l-i şerif çizimi ve etrafında Arapça kaleme alınmış metinlerden oluşmaktadır. Ebatları ve çizim barındırması hasebiyle levha tabirini sonuna kadar hak eden bu tek sayfalık matbu materyal, resmi yazışmalarda hem levha hem de cetvel olarak tanımlanmıştır. Bu tür metin-görsel birlikteliği olan malzemenin levha/cetvel/

tablo olarak tanımlandığı bilinmektedir.¹¹ Söz konusu levhanın üzerindeki yazılar en az çizim kadar dikkat çekicidir. Kırmızı bir çerçeve içerisine oturtulmuş yine kırmızı renkli na'l-i şerif temsiline yer aldığı levhada resmin/çizimin dört tarafını çeviren metin siyah mürekkeple hazırlanmıştır. Yazılara daha yakından bakıldığında bir kitap gibi aktığı, İslam telif geleneğindeki başlıklandırma ve bölümlendirmelerle uyumlu bir metin seyriyle karşı karşıya olunduğu görülecektir. Bu nedenle olsa gerek metni hazırlayan için hem mürettip hem de müellif tabirleri yazışmalarda çok rahat kullanılmıştır.

Levhanın dört tarafındaki metne göz atıldığında üst kısımda Hz. Peygamber'in na'l-i şerifiyle ilgili teknik tarifler, sol yanda bulunan "Tenbih" başlıklı bölümde 2 na'l ve 8 terliği bulunduğu ve onları nasıl kullandığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Pabuçlarını sağ eliyle giyip sol eliyle çıkardığından, taşımaya icab ettiğinde sol elinin işaret parmağıyla taşıdığından ve hizmetçisi İbn-i Mesud'un Peygamber aleyhisselamın çıkardığı nalınları korumaya alıp giymek istediğinde kendisine takdim ettiğinden bahsedilir. Ayrıca ibadetlerini alçak gönüllükle yapan Hz. Peygamber'in dualarını kimi zaman nalinli kimi zaman yalınayak yaptığına değinilir. Ardından yine nalinleri giymeye sağ elle başlayıp çıkarmaya da sol elle başladığı gibi klasik kaynaklarda Hz. Peygamber'in nalin giyme usul ve adabına dair malumatla örtüşen rivayetler yer alır. Levha'nın sağ yanında bulunan "Fevâid" başlığı altında O'nun nalinleriyle ilgili herhangi bir şeyi bulundurmanın bereketi ile kötülüklerin defolacağına dair ifadeler yer alır. Çizimin alt kısmındaki uzun metin bölümünde ise yazma kültüründeki kitap telif usulü/teknikleriyle uyumlu bir biçimde eserin telif usulünü, telif amacını, kaynaklarını ve künyesini de içeren bilgilere erişilmektedir.

Levhanın mürettibi Yusuf Nebhani, kudemayı ulemadan Ahmed Makkari'nin (ö. 1632) meşhur eseri *Kitabu Fethi Müte'al*'inden yola çıkarak bu levhayı hazırlamıştır. Nebhani

Beyrut'ta basılmış Na'l-i Şerif Levhası.
(BOA. MF.MKT. 00388.0 0071.001)

na'l-i şerif anlatıları ve çizimleri açısından son derece önemli bir eser olan *Fethu'l-müte'al fi medhi'n-nial* adlı kitabın birisi müellif nüshası olmak üzere 3 nüshasını inceleyerek tetkik ve tahkik yapmış ve en sahih olandan hareketle bu nüshayı tertip etmiştir. Metnin hazırlanış biçimi ile metin/levha tasarımında yer aldığı kısım bir yazma eserin son kısmındaki istisnah kayıtlarıyla son derece benzerlik taşımaktadır. Bu bölümde levhanın, mevcut kaynaklardaki en sahih na'l-i peygamber anlatımı ve çizimi tespit edilerek halife-Sultan Abdülhamid döneminde matbaada basıldığı belirtilmiştir. Müellif bu vesileyle levhanın alt kısmında padişahı hayırla yad etmeyi de unutmamıştır. Bu, dönem matbuatında her türlü basılı materyalde sıklıkla rastlanan Sultan'a övgü adetiyle uyumlu bir tavidir. Müellif ayrıca hazırlayan ve emeği geçenlerin Peygamber efendimizin nalinlerine

hizmet eden İbn Mesud gibi hayırla anılmasını, esas itibarıyla Peygamber aleyhisselama yapılan bu hizmetin hayırlara vesile olmasını ve iki cihan saadeti getirmesini niyaz eder. Bahis mevzuu na'l-i şerif levhasının sayfa tasarımı ve metin düzeni itibarıyla yazma eser telif biçimine benzerliğini gösteren bir diğer kanıt da bu niyaz/dua kısmının bulunmasıdır, denilebilir.

Yukarıda özetlediğimiz üzere 1897 yılının son aylarında Beyrut'taki el-Matbaatü'l-Edebiyye'de basılan bu eserin içerik açısından herhangi bir sıkıntısı bulunmadığı anlaşılıyor. Ne kaynakları itibarıyla, ne ifade ve ibareleri, ne de tertip edeni açısından Osmanlı Devleti ve Meşihat makamı tarafından "sakıncalı" bulunmasını gerektirecek bir durum yok gibi duruyor. Ancak bu levha nedeniyle mürettib sıfatıyla Beyrut'un muteber ulemasından Yusuf Nebhani¹² ile yayıncı sıfatıyla Beyrutlu meşhur kitapçı Ahmed el-Ünsi sorgulanmıştır. Beyrut Maarif müdürünün 13 Şubat 1898'te Beyrut'taki protestan matbaalarından biri olan Edebiye Matbaası'nda fotoğraf usulüyle basılmış olan levhaya el koyarak merkeze göndermesiyle tahkikat başlar. Bu arada dikkat edilirse Ramazan ayında başlayan bu tahkikat levhanın mübarek zamanlarda, üç aylarda tedavüle sokulduğunu, hazırlayanların üç ayların ve Ramazan'ın, ardından hac mevsiminin manevi havasından istifade etmeyi düşündüklerini gösteriyor, denilebilir.

Netice itibarıyla levhanın metin içeriği, metni hazırlayan ve tedavüle sokanların kimliği, basım yeri ya da basım usulü nedeniyle devlet makamlarının ilgisini çekmiş olabilir. Protestan matbaasının tercih edilmesinin arkasında bu türden metinler için "fotoğraf usulü" baskının iyi sonuç vereceği, dolayısıyla bu türden bir teknik donanıma sahip bu matbaayla çalışıldığı gerçeği yatıyor olabilir. Zaten "fotoğrafla nüsha teksir" etme yöntemi bu tür tek sayfalık cetvel, beyanname gibi evraklar için yaygın kullanılan bir usul gibi görünüyor.¹³ Diğer taraftan Meşihat'teki evraklarda levhanın basım yeri ile ilgili özel bir dikkatin olmadığı, henüz

basılmadan önce Bab-ı Fetva'nın onayından geçmediği için el konulduğunu ve yetkililerin bu levha hakkında ne yapmaları gerektiğini İstanbul'a sormalarından anlaşılıyor.

Esasen levhanın tedavüle girmesini sağlayan en önemli iki kişinin sorgulanması olayın ayrıntılarına dair bazı şeyleri de ortaya çıkarıyor. Buna göre Yusuf Nebhani şerh ve tavsifleri en sahih ve mutemed nüshadan yola çıkarak hem çizim hem de metin kısmını oluşturmuş, levhayı teberrüke vesile olması için bir yardım sergisinde satılmak üzere hazırlamıştır. 10.000 adet basılan levhanın yarısı Nebhani tarafından İane sergisine elden götürülerek hediye edilmiş, 3000'i Mısır'a gönderilmiş, kalanı da Beyrut'taki matbaada bekletilmiştir. Yusuf Nebhani'nin bu levhadan iki yıl önce kaleme aldığı Hilafet hakkındaki risalesinin de içeriği ile ilgili herhangi bir sakınca olmamasına rağmen toplatılması söz konusu olmuştur. Risale 10.000 adet ve yine Matbaatü'l-Edebiyye'de bastırılıp tıpkı bu levha gibi meccanen dağıtılma niyeti ile hazırlanmıştır. Hem hilafet risalesinin hem de na'l-i şerif levhasının aynı kişi tarafından benzer niyet ve saiklerle aynı tirajda ve aynı matbaada bastırılması ilginç bir tesadüf olarak karşımızda duruyor! Bu durum ilk bakışta her iki tahkikatın da içerikten ziyade hazırlayanlar üzerindeki devlet "dikkati"nden kaynaklandığını akla getiriyor.¹⁴

Tahkikat esnasında söz konusu levhanın basımını gerçekleştiren Beyrut'un meşhur kitapçılarından Ali el-Ünsi, baskı tekrarı için ruhsata başvurmuştur. Devlet makamları bu süre içinde yardım sergisinde teşhir edilen levhaların satışının durdurulmasına, Meşihat onayladıktan sonra tedavüle girmesine karar vermiştir. Levhada bir takım ehâdis-i şerife ve ayat-ı kerime bulunduğu için incelenmek üzere Meşihat'a gönderilmiştir. Sorgulama esnasında Mısır'a giden nüshaların da hacılara dağıtılmak üzere "hafiyyen" Hicaz'a gönderildiği ve Beyrut'taki kitapçılarda ya da matbaalarda da bu levhanın bulunmadığı anlaşılmıştır. Zaten yayıncısı Ahmed el-Ünsi levhanın ehemmiyeti

ve revacına binaen yani halk arasındaki popülaritesi sebebiyle tekrar basımını yapmak istemiş ve Beyrut'ta nüshası kalmadığı için ruhsat talebinde bulunmuştur. Eğer tekrar basım ruhsatı elde edebilirse deposundaki 2000 nüshaya da meşruiyet kazandırmış olacaktır. Satış durdurma kararı Meşihat'ın 25 Temmuz 1898 tarihli onayıyla ortadan kalkmış, Maarif Nezareti'ndeki Encümen-i Teftiş ve Muayene Heyeti'nin birkaç gün içinde bu kararı onaylamasıyla satış yolu açılmıştır. Böylece levhayı hazırlayanların başlangıçtaki hayır maksadı hasıl olabilecektir. Zira teberrüken evlerine ya da dükkanlarına asmak niyetiyle bu levhayı satın alanlar aynı zamanda "iane sergisi"ne de katkıda bulunarak çifte bir hayır işlemiş olacaklardır.

Usul hatası nedeniyle Osmanlı makamlarına takılan bu levhanın öyküsü na'leyn-i şerif motifinin Müslüman ahali arasında ne kadar popüler olduğunu, muhtevası yukarıda özetlendiği üzere tertip edilmiş bu türden bir metnin Beyrut-Mısır ve Hicaz'da hemen karşılık bulduğunu bir kez daha göstermektedir. Bu levhanın basım tercihi ve halkın teveccühü aslında Peygamber sevgisi ve hürmetinin bir nişanesi olduğu kadar bu levhaların Müslümanca hayatın bir parçası olduğunu da hatırlatıyor. Bakıldığında teberrüken evlerimize/dükkanlarımıza astığımız bu tablolar, kutsal emanetler üzerinden görmediğimiz ve huzurunda bulunamadığımız ama özlediğimiz Hz. Peygamber'i ve yaşamını, dini ve ahlaki değerleri her daim rehber edinmemizi letafetle ima eden işaretler mecmuası değil midir?

NOTLAR

- * Marmara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- 1 Bu meselelerin akademik gündemimin bir parçası olmasını değerli hocam İsmail Kara'ya borçluyum, bu yazının ortaya çıkmasını ise derginin editörü Fulya İbanoğlu'nun
- 2 Nebi Bozkurt, "Mukaddes Emanetlerin Tarihi ve Osmanlı Devleti'ne İntikali", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1997, 9-11.

- 3 Hz. Muhammed'e ait olduğu söylenen ve saraya farklı zamanlarda getirilen bu na'l-i şerifler ve ayrıntılı tarifleri için bkz. Nebi Bozkurt, "Na'l-i Şerif", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 32: 347.
- 4 Vildan Coşkun, "Na'l-i Şerif", *DİA*, 32: 348.
- 5 İ. Güven, "Osmanlı Sultanlarının Dua Kalkanları", *İSMEK El Sanatları Dergisi*, 17, (2014): 21.
- 6 Mustafa Eryaman, "Türk-İslam Kültüründe Na'l-i Şerif'ler ve Niğde'deki Na'l-i Şerif Örneği", *TÜBA-KED*, S. 15, (2017): 200.
- 7 Konuyu mufassal ele alan bir çalışma için bkz. Christiane Gruber, *Osmanlı-İslam Sanatında Tapınma ve Tilsim*, trc. Erdem Gökyaran, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2020).
- 8 İsmail Kara, *Resimli Cumhuriyet Din Kitabı*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2024), 872.
- 9 Osmanlı Devleti'nde dini matbuatın denetimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Filiz Diğiröğlü, *Osmanlı'da Dini Matbuat: Sultan Abdülhamit ve II. Meşrutiyet Devrinde Kurumlar Aktörler Denetim ve Sansür Politikaları* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2022), 62-88, 317-326.
- 10 BOA MF. MKT 388/71, lef 1. Meşihat makamının bu konuda verdiği izin yazısı için bkz. Lef 9, 6 R 1316/24 Ağustos 1898.
- Meşihat Arşivi, nr.1785, s. 32, 29 S 1316.
- 11 Bu tür malzemenin "tek sayfalık kitap" olarak tanımlanabileceği iddiası ve bu tür malzemeye dair bolca örneğin görülebileceği bir araştırma için bkz. İsmail Kara, "Tek Sayfalık Kitaplar ve Medrese Eğitim Sistemiyle İrtibatları Üzerine Birkaç Not", *Toplumsal Tarih Akademi Dergisi*, 4, (2024): 140-151.
- 12 Hadis, tasavvuf ve hal tercümesi sahalarında otorite olan ve kadılık yapan Yusuf b. İsmail Nebhani (Filistin 1869-Beyrut 1926) tahsilini Ezhher'de tamamlamış, bir süre İstanbul'da bulunmuş daha sonra atandığı Beyrut Hukuk Mahkemesi reisliğini ise yirmi yıl sürdürmüştür. Levha ile sorgulandığı esnada mahkeme reisliği vazifesini yürütüyor olmalıdır. Yusuf Nebhani biyografisi için bkz. *Hilafet Risaleleri* haz. İsmail Kara, (İstanbul: Klasik Yayınları, 2002), I, 29; M. Sait Özervarlı, "Nebhani, Yusuf b. İsmail", *DİA*, 32: 471-2.
- 13 Beyanname, bildiri gibi tek sayfalık Jöntürk neşriyatının çoğaltılma tekniklerinden biri olarak "fotoğraflama" usulünün kullanıldığına dair bkz. Serhat Aslaner, "Jöntürk Neşriyatının Üretim ve Dağıtım Süreçleri", *Toplumsal Tarih Akademi Dergisi*, 4, (2024): 55-56.

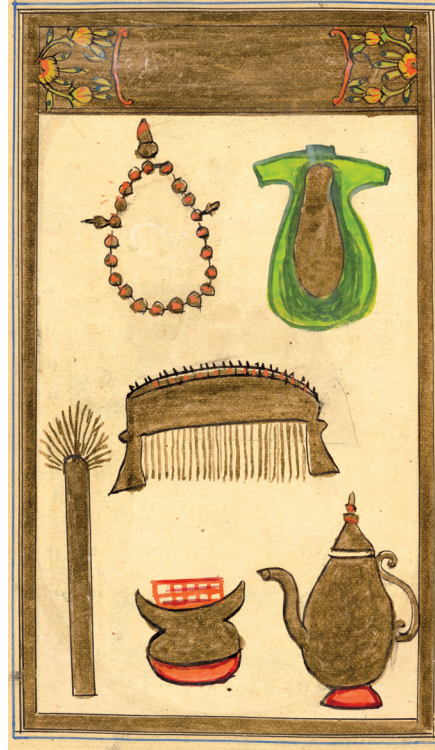
New York Halk kütüphanesindeki bir el yazmasında Nalin-i Şerif çizimi. (Kaynak: <https://digitalcollections.nypl.org/items/7d3994c0-da19-0136-d970-2556b76585cd>)

Menakıb-ı Mekke isimli eserin 1119 tarihli yazma nüshasında Nalin-i Şerif çizimi. (Kaynak: https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werksicht?PPN=PPN717511774&PHYSID=PHYS_0094&DMDID=DMDLOG_0006&view=overview-toc)

İmam Cezulî'nin Delailü'l-Hayat'ının XVI. yüzyıl Kuzey Afrika'sına ait bir el yazma nüshasında yer alan Kadem-i Şerif çizimi. (Kaynak: <https://harvardartmuseums.org/collections/object/215806>)

New York Halk Kütüphanesi'nde bulunan bir el yazmasında Efendimize ait eşyaların bir arada sade bir çizimi. (Kaynak: <https://digitalcollections.nypl.org/items/7d3994c0-da19-0136-d970-2556b76585cd>)